

El Dret humà oblidat: el dret d'herència universal

1. Herència política no, herència econòmica sí?

Parteixo, per a la formulació d'aquesta proposta –en realitat, la reivindicació d'un dret– de la citació d'un text¹ de Bertrand Russell del 1947 en què, parlant de les idees polítiques del filòsof anglès John Locke², feia la següent reflexió:

«Locke no tingué cap dificultat per a destruir els arguments de Filmer.
»En allò que concernia els arguments de raó, la tasca de Locke fou, naturalment, fàcil. Diu que si el punt de comparació és el poder dels pares, les facultats de la mare han d'ésser iguals a les del pare. **Subratlla la injustícia de la primogenitura, inevitable si la monarquia s'ha de fonamentar en l'herència.** Es burla de l'afirmació absurda que els monarques existents són, en sentit real, els successors directes d'Adam. Adam només pot tenir un hereu, però ningú no sap qui és. ¿És que Filmer mantindria –pregunta– que, si es pogués arribar a descobrir el veritable hereu, tots els monarques existents haurien de posar llurs corones als seus peus? Si hom acceptés els fonaments de la monarquia que preconitza Filmer, tots els reis, llevat d'un, foren usurpadors i no tindrien dret a exigir l'obediència dels seus súbdits *de facto*. A més –diu– el poder patern és temporal i no s'estén a la vida ni a la propietat.
»**Per totes aquestes raons, a banda d'altres de més fonamentals, Locke diu que l'herència no pot constituir la base del poder polític legítim.** I al seu *Second Treatise on Government*, intenta trobar una base més acceptable.
»**El principi d'herència ha desaparegut ja pràcticament de la política. (...)** És curiós que el refús del principi d'herència en política no hagi tingut gairebé cap efecte en l'esfera econòmica als països democràtics. (...)
Encara trobem natural que un home deixi la seva propietat als seus fills, és a dir, acceptem el principi hereditari en allò que concerneix el poder econòmic, però el rebutgem en relació al poder polític. Les dinasties polítiques han desaparegut, però les dinasties econòmiques romanen. No estic adduint arguments ni a favor ni en contra d'aquest tractament diferent de les dues formes de poder; **em limito a indicar-ne l'existència i a assenyalar el fet que la majoria dels homes en són inconscients. Si considerem la naturalitat amb què acceptem que el poder sobre la vida d'altri, resultat d'una gran riquesa, sigui hereditari, comprendrem millor per què homes com Sir Robert Filmer podien tenir el mateix punt de vista en allò que concerneix el poder dels reis; comprendrem també la importància de la**

---

¹ B Russell, *Història social de la filosofia*, vol III, Edicions 62, Barcelona 1996. Els subratllats del fragment citat són meus.

² Considerat un dels pares del liberalisme, Locke sostenia que els governants han de respectar els drets individuals, innats en la persona: els drets humans.

innovació representada per homes que pensaven com Locke i els qui compartien les seves idees.

»Per a comprendre per què hom podia creure la teoria de Filmer i, al contrari, per què la teoria de Locke podia semblar revolucionària, només cal pensar que un reialme era considerat aleshores tal com és ara una propietat territorial. El propietari de terres té drets molt importants, el principal dels quals és el poder de decidir qui viurà a la seva terra. **La propietat pot ser transmesa i a tots ens sembla que l'home que ha heretat una propietat té pretensions justes a tots els privilegis que la llei li atorga. Ara: la seva posició és exactament la mateixa que la dels monarques de què parla Sir Robert Filmer i els privilegis dels quals defensa.** A Califòrnia, hi ha actualment un nombre de grans propietats territorials el títol jurídic de les quals és una concessió –real o pretesa– del rei d'Espanya. Aquest monarca només pogué fer tals concessions: a) perquè Espanya acceptava idees semblants a les de Filmer, b) perquè els espanyols derrotaren militarment els indis. **Tanmateix, considerem que els hereus d'aquells a qui féu les concessions tenen un títol de propietat legalment just. Potser, en el futur, tot això semblarà tan fantàstic com ens semblen actualment les opinions de Filmer».**

Ja és una bona llàstima que Bertrand Russell no insistís en la línia de l'argumentació, per bé que la naturalesa del seu llibre, de reflexió filosòfica però bàsicament de divulgació, tampoc s'hi prestava. Ara bé, allò realment lamentable és que tampoc hagi trobat de llavors ençà continuadors que estressin el seu fil argumental fins a desenvolupar-lo, perquè la història ha prosseguit amb aquest element, l'hereditari, present amb total impunitat en el mecanisme econòmic de la societat, i no pas precisament de manera passiva: al contrari, condicionant decisivament l'economia i la vida social, i essent, això no obstant, un element imperceptible, que passa desapercbut, com si no tingués cap importància, acceptat amb la passivitat i la parsimònia amb què s'accepten les coses "naturals", amb la mateixa "naturalitat" amb què s'acceptava durant l'edat mitjana el presumpte *dret diví* dels monarques... Els governs se succeeixen, les societats evolucionen (ni que sigui per simple inèrcia vegetativa), però tothom continua trobant **"natural el principi hereditari en allò que concerneix el poder econòmic"**, com deia Russell. I també ho fan els analistes de la realitat, *de dretes o d'esquerres, progressistes o conservadors*, quan el cert és que, contra allò que diuen uns i altres, el fet –històricament constatable– que revolucionaris i reformadors hagin errat una vegada rere l'altra no vol pas dir que la selva capitalista d'ara sigui la millor alternativa, i encara menys l'única.

Apel·lem-los aquí directament, analistes polítics i econòmics enquistats en una banda o a l'altra del debat: ¿Què dirien davant la possibilitat d'una societat capitalista com la que tenim però sense l'element medieval de l'herència

incrustat a la seva base? **¿Estarien d'acord, els (auto)anomenats conservadors i/o liberals, amb un sistema liberal en el seu funcionament però amb la base hereditària socialitzada?** I les forces de progrés, **¿acceptarien una societat de lliure competència però a la qual tinguessin l'accés garantit per la llei tots els ciutadans sense excepció?** **¿Estarien d'acord, els uns i els altres, que tothom tingués dret a la propietat, i a una propietat sense límits, però amb la (sola) condició que la propietat tingués caràcter vitalici, en comptes de ser de caràcter hereditari com ho és (encara) ara?**

Tanmateix, es tracta d'una oportunitat inexplorada, però d'una oportunitat real i realista, i per descomptat d'una alternativa més enllà de l'anàlisi depriment que tants comentaristes i gasetillers fan de la nostra realitat actual, uns des del conformisme més estúpid i suïcida i els altres des del lament permanent i de la denúncia sistemàtica (i esgotadora, inútil), i tots plegats fent voltes sempre sobre les mateixes qüestions, sense oferir cap perspectiva de futur respirable. De moment, mentre aquest futur no arriba (i res ni ningú no fa res per tal que ens hi dirigim), el nostre present es troba encallat en el mateix mecanisme mental dels temps medievals de Robert Filmer, i pagant-ne les conseqüències, en la nostra condició real de súbdits (per bé que formalment i il·lusòriament *ciutadans* demòcrates) de les noves monarquies absolutes econòmiques.

2. Un altre programa electoral és possible

Hem dit que es tracta d'una oportunitat real i realista, en la mesura que, al contrari de la màxima lampedusiana de "canviar alguna cosa perquè res no canviï", aquí el programa consistiria a canviar una cosa, una petita peça del gran engranatge econòmic, perquè tot canviés, i perquè ho fes sense traumes, d'una manera relativament imperceptible, però amb resultats tangibles, radicalment positius: justament els derivats de greixar l'engranatge econòmic.

Per arribar a aquest resultat hi ha dos mitjans, dues vies: la social, basada en la facultat sobirana de *tots els ciutadans* de testar; i la política, és a dir, que el dret universal (de *tots els ciutadans*) a heretar fos reconegut legislativament. Totes dues són jurídicament possibles i formalment incontestables, però la política seria, no cal dir-ho, d'aplicació més ràpida, i per això podria ser un recurs didàctic interessant imaginar la present proposta en forma de programa electoral, en deu punts, apte per concórrer a uns hipotètics comicis en qualsevol dels nivells de l'administració de l'Estat.

Programa polític de 10 punts:

1. Reforma de la llei hereditària: tothom, homes i dones, tindrà dret a heretar, indiscriminadament, pel sol fet d'haver nascut com a ciutadans del nostre país.

2. Tothom tindrà dret a la propietat, i a acumular tants béns com pugui i/o desitgi; però la durada de la propietat no superarà la de la vida del propietari, després de la qual aquella passarà a formar part del llegat comú, heretable per tots els ciutadans de les generacions noves en arribar a la majoria d'edat.

3. Programa econòmic: com a resultat del segon punt, l'Erari públic disposarà, en règim de fideïcomís, d'una quantitat de recursos permanent, redistribuïble. El repartiment garantirà, d'una banda, la igualtat d'oportunitats de tots els joves (i consegüentment la meritocràcia); i de l'altra, la circulació de capitals, i per tant la reactivació permanent del comerç i la indústria. D'altra banda, atesa la previsible i suficient abundància de recursos a distribuir, en contrapartida l'Administració es podrà *permetre el luxe* de posar com a condició *sine qua non* per a l'obertura de qualsevol negoci que aquest compleixi estrictament els protocols de preservació del medi ambient, i farà tancar aquells que contaminin. De la mateixa manera, no serà permissiva amb cap establiment o negoci que no disposi de l'adequada accessibilitat per a les persones amb mobilitat reduïda.

4. Com a conseqüència també del segon punt, els impostos dels ciutadans seran gradualment substituïts per un únic impost: l'herència (els béns heretables, mobles o immobles) dels ciutadans que traspassin. Dit d'una altra manera: les persones no pagaran en vida cap impost que gravi la seva activitat econòmica (tant si són treballadors assalariats com empresaris), i podran dedicar els capitals fruit del seu treball a reinvertir-los en les pròpies empreses, negocis, estudis o en allò que vulguin, sense més límit que els que s'imposin a si mateixes. (No estem d'acord amb un sistema impositiu que castigui –com fa el sistema vigent– els esforços dels treballadors i empresaris, de la gent emprenedora. No veiem cap motiu pel qual els qui més tenen hagin de pagar més: d'això ja se n'encarregarà la natura). En canvi, moralment tothom tindrà la certesa de contribuir, quan cessi la seva activitat pel propi traspàs físic (pòstumament, doncs), a l'estabilitat de la societat, i alhora podrà comptar amb la seguretat que els fills no quedaran mai deseparats i que tindran garantit el seu futur, si saben utilitzar els mitjans que rebran dels recursos públics.

5. El Municipi on les persones estan empadronades passarà a ser dipositari de les herències d'aquestes. Aquesta previsió afavorirà la comunitat més pròxima a la persona traspasada i afavorirà també, indirectament, el reequilibri territorial (i com a conseqüència a la llarga, la disminució de la immigració forçada per motius econòmics). Un altre efecte, no pas poc important, és que les persones estrangeres o immigrades seran sempre ben rebudes en qualsevol comunitat; només caldrà que no siguin oneroses socialment.

6. Programa social: el sistema de pensions no es basarà en el capital acumulat

per l'Estat (entenent que el Municipi en forma part), sinó en l'estalvi particular. (Consegüentment, es reactivarà i es mantindrà sempre solvent el sistema de caixes d'estalvis). Tanmateix, les persones amb alguna discapacitat física tindran accés als serveis assistencials d'acord amb llur discapacitat, i ningú quedarà desassistit (ja que quedarà garantit igualment el funcionament de la xarxa d'hospitals públics i la resta d'institucions assistencials). Per la mateixa raó, tots els discapacitats tindran accés al mercat de treball (perquè serà necessàriament més flexible) d'acord amb les seves capacitats físiques i psíquiques personals.

7. Programa educatiu: l'educació serà obligatòria i universal, i els nens hauran de ser conscients que els caldrà arribar a la majoria d'edat amb un expedient escolar suficient, que els faci mereixedors del dipòsit públic per entrar al mercat laboral o continuar amb els estudis superiors, la recerca científica, etc. Aquest programa farà innecessari, per tant, l'humiliant sistema de beques.

8. Programa de la majoria d'edat: els joves hauran de ser conscients, al seu torn, de l'oportunitat que els oferirà la societat, quan ells compleixin l'edat d'emancipar-se de la família (si volen emancipar-se'n), de l'etapa vital que tindran davant seu, i de la utilitat dels seus esforços al llarg de la vida. Com més s'esforcin, més alta serà la seva realització personal, però també la seva productivitat social, que d'altra banda serà una manera d'agrair (com més s'hagin enriquit, més) als avantpassats els esforços fets en el seu moment, gràcies als quals ells mateixos, els joves, hauran tingut l'oportunitat d'encetar la pròpia vida adulta i de viure-la sense més preocupacions que les necessàries. D'altra banda, els fills tindran una opció preferent a adquirir aquells béns del patrimoni familiar que els interressi conservar, per raons sentimentals o de la mena que sigui.

9. Erari públic estatal: es fornirà dels excedents dels fons de nivell municipal. Els diners aniran "de baix a dalt", en la proporció que calgui perquè l'Estat pugui mantenir en un grau òptim de funcionament les grans estructures i infraestructures: trens, carreteres, ports, aeroports, transport públic, universitats, fonts d'energia, línies elèctriques, etc. Aquesta previsió haurà de conciliar finalment la concepció social de l'Estat, com a fornidor dels serveis socials indispensables, i la concepció liberal, de reduir l'Estat a la mínima expressió i permetre alhora la màxima iniciativa privada.

10. Relacions internacionals: com que les relacions –socials, polítiques i diplomàtiques– entre els pobles estan marcades per les condicions econòmiques, si els pobles poden desenvolupar-se segons les seves capacitats productives (que amb la universalització de l'herència no tindran traves), cada societat serà autosuficient, i per tant els països no tindran cap necessitat de *conquerir* els pobles del costat i viure a expenses seves.

S'acabarà el vampirisme i el parasitisme, que són font de malestar i de continus conflictes socials i polítics (entre ells, els lingüístics), i cada comunitat nacional que ho desitgi³ es podrà constituir en Estat, sense l'oposició (per motius espuris) de cap altra nació; ans al contrari: amb l'acceptació immediata de la resta de nacions. La conseqüència d'això serà la pau.

3. Volem els Drets Humans, i els volem ara!

Els redactors de la Declaració Universal dels Drets de l'Home van confeir una bella declaració de bona voluntat, i aquell gest històric va tenir una gran importància (ni que fos com a constatació del nivell de progrés del pensament humà sobre la barbàrie dels segles passats). Però si hi haguessin inclòs el dret universal a heretar, en els DD HH, probablement ara no ens trobaríem que l'eficàcia no va acompanyar les bones intencions. Passa com amb els governs, que poden tenir capacitat teòrica per governar però de res no els serveix si no tenen també capacitat econòmica.

De fet, l'home del carrer, el ciutadà de la nostra societat, és víctima de les dues situacions: és subjecte de dret, però el dret sempre depèn de la situació econòmica, i la situació econòmica fa temps que es troba fora del control dels governs; i encara més, no cal dir-ho, de l'esperit i la lletra dels Drets Humans.

Això és així perquè, en plena era de les telecomunicacions i de les noves tecnologies, l'economia arrossega una rèmora d'arrel feudal que ens converteix a tots en vassalls de les noves (o renovades, perquè mai no han desaparegut) *monarquies hereditàries econòmiques*, que acceptem o tolerem de manera mesella segurament perquè en aquesta qüestió tots tenim cua de palla, ja que el mecanisme hereditari arrenca de la base, de la intimitat familiar, i el tenim erròniament "assumit" en el nostre mecanisme mental.

Fixem-nos, si no, amb quina naturalitat utilitzem un llenguatge ple d'expressions que haurien de ser considerades, com les sexistes, "políticament incorrectes", si en fóssim conscients: parlem com si res dels "desheretats de la terra", de "persones marginades", de "classes altes i baixes", de "assalariats", de "classes menys afavorides", de "gent de bona família" o "de casa bona", de "rics" i de "pobres"... El mateix concepte de "classe social" ens hauria de posar en guàrdia, i abans de convertir-lo en teòric motor de la història ens hauríem de parar a pensar, potser, què implica, de quina realitat humiliant i estúpida és reflex.

---

³ Com és el cas de Catalunya, paradigma de les nacions sense Estat però perfectament capacitades per tenir-ne.

Més enllà del llenguatge hi ha la crua realitat dels conceptes, i per tant encara podríem anar més a l'extrem i preguntar-nos si la mateixa existència de determinats organismes "correctors" (polítics, sindicals, solidaris, alternatius...) en realitat no dóna testimoni de conformisme envers la divisió (rics/pobres, dreta/esquerra...) suposadament inevitable, que es pot "combatre" (amb la *lluita de classes*?!) però no pas suprimir: de l'acceptació d'una fatalitat, dit ras i curt.

La proposta, doncs, al capdavant és ben senzilla de resumir: si els grans desequilibris que pateix la nostra societat (amb tota mena de conseqüències negatives en les persones, en les famílies, en el medi) tenen el seu origen en el dret a heretar *restringit a una minoria*, ha de ser necessàriament en la socialització d'aquest dret, en la seva declaració com a dret universal, que hem de trobar l'equilibri social, la justícia i la pau.

4. A manera de resum

Les previsions que els científics socials fan pel futur immediat parteixen invariablement de la certesa de la suposició (valgui l'oxímoron) que hem assenyalat: que el sistema econòmic actual és l'únic possible; després de les convulsions del segle XX, que van donar lloc a dues terrorífiques guerres mundials i a una guerra freda que va acabar amb victòria *de facto* del capitalisme, sembla que hi ha el convenciment general que aquest sistema econòmic no té alternativa. Però i si no fos (exactament) així? Si el capitalisme (*aquest* que coneixem, d'una duresa extrema) tingués alternativa, encara que fos des del seu propi interior, totes les perspectives canviarien. Podem especular amb aquesta possibilitat amb la inclusió d'una variable que no se sol tenir en compte, partint, per a aquest joc de la imaginació, del concepte de "monarquies hereditàries econòmiques" a què es referia Bertrand Russell tot just acabada la Segona Guerra Mundial. Russell es demanava com és que la Revolució francesa va liquidar (violentament) la monarquia hereditària, i amb ella "l'herència política" (l'herència com a valor polític), i en canvi ni tan sols va posar en qüestió l'existència ni tampoc el paper de "l'herència econòmica", que ha subsistit intacta fins als nostres dies. No cal dir que el dret a heretar no va ser inclòs en la Declaració dels Drets de l'Home que van redactar els il·lustrats del segle XVIII, de manera que aquell mecanisme peculiar, d'arrel feudal, ha persistit fins avui, incrustat en la maquinària conjunta de l'economia moderna, i donant peu a greus distorsions. De manera molt esquematitzada, crec que és possible veure-ho a través d'aquestes tres figures adjuntes:

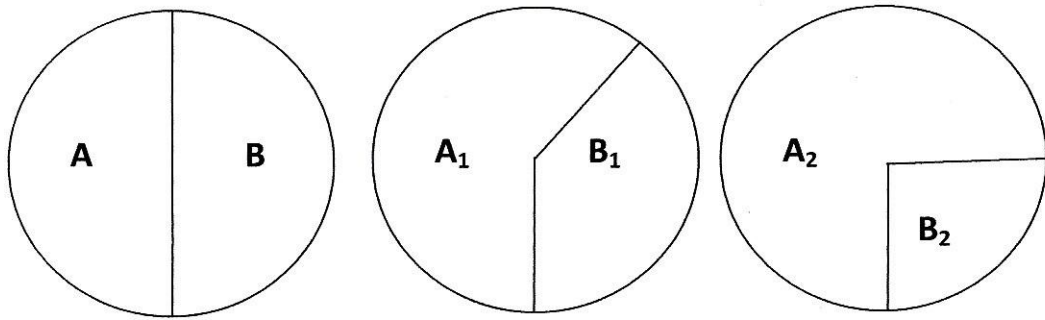

Fig.1

Fig.2

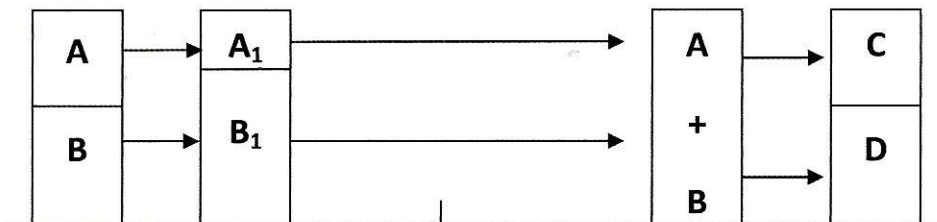

Fig.3

La primera (Fig.1) mostra, simplificat al màxim, el funcionament d'aquest mecanisme: partint del supòsit de dos homes que treballen per guanyar-se el pa, des d'una posició d'igualtat inicial (ideal, abstracta), al final de la seva vida útil el que tenia més capacitats (naturals) dels dos (ja que no hi ha dos homes iguals) haurà obtingut un avantatge sobre l'altre: del 50% inicial haurà passat a un percentatge superior, de manera que, si considerem el còmput global de la riquesa del món com un tot (representat pel cercle), aquest treballador haurà acumulat béns necessàriament en detriment de l'altre, i si aquesta situació de desequilibri es trasllada a la generació següent, és a dir, si el fill de cadascun d'ells hereta del pare respectiu, s'esdevindrà que el fill del treballador A (A_1)

tindrà un *avantatge de sortida* (i totes les facilitats per multiplicar-lo) sobre el fill del treballador B (B_1), i així successivament.

Com que la injustícia d'aquesta situació (portada fins al 2011, ja que no té res d'imaginària) és evident, els governs intenten minimitzar-la amb la intervenció de l'Estat, a través de la recaptació d'impostos; de la següent manera (figura 2, esquerra): els ciutadans que treballen (C) paguen impostos (I) a l'Estat (E), que els inverteix en serveis, tot reservant-ne una part per pagar les futures pensions (P) dels treballadors que cotitzen.

Si l'herència passés de tenir caràcter particular, privat, a ser universal (en lloc de suprimir-la, com proposava Marx), el funcionament seria el següent (figura 2, dreta): els ciutadans treballadors (C), en comptes de pagar impostos (en vida), deixarien el llegat (LU) dels seus béns a l'Estat (E), que els tindria en règim de fideïcomís per invertir-ne una part en serveis i la resta per a proveir l'herència universal (HU) dels joves en edat d'emancipar-se. Com que no es pagarien impostos (en vida), els treballadors es podrien assegurar sense problemes la jubilació, a través de l'estalvi o bé de plans de pensions privats. És a dir, que la universalització d'aquest dret actuaria de permanent anivellador (figura 3) enfront de les desigualtats, ja que aquestes no transcendirien més enllà de l'existència biològica de les persones.

I un apunt més, de cara als moviments demogràfics tan *en voga* avui a les planes de política i de successos: si l'organisme que es fes càrrec del llegat universal (LU) fos el del nivell administratiu més proper als ciutadans, és a dir, el municipi, els moviments migratoris es convertirien en un element redistributiu de la riquesa, en comptes de ser una font de conflictes com passa ara.

Tot plegat sembla prou complicat, d'entrada, però si s'hi pensa una mica ajuda a creure en la possibilitat d'un món que doni més joc i menys angoixa als seus habitants. A partir d'aquí, crec que podem afirmar que, en relació amb els índexs econòmics i demogràfics actuals i les enormes (i immorals) desigualtats que exhibeixen, pot haver-hi per als habitants d'aquest planeta la perspectiva, si més no, d'un futur millor.

Fermí Sidera Riera

Salt (Gironès), abril del 2011